

Naročnina v Trstu zneso:

Za celo leto . . . 1 gold. 20 s.
Za pol leta 60 s.
Za 3 mesece 30 s.
(to velja tudi za tržaško okoličje.)

Za druge kraje s pošto:

Za celo leto . . . 1 gold. 60 s.
Za pol leta 80 s.
Za 3 mesece 40 s.
(majhni razloček med tim in med programom izvira iz neke pomote.)

ILIRSKI PRIMORJAN

podativen in omikaven list za slovensko ljudstvo.

Hvalo zasluži si vsò, kdor združa koristno sè sládkim (Hor.).

Naročnina naj se uredništvu naprej plačeva, in to v gosp. Kozlerjevi hiši „nella Drogheria Angeli in Piazza delle legna št. 1“ v Trstu (Trieste). Tam se bodo tudi oddajale vsa pisma. — Sicer ta list se bo tudi prodajal (vsak natis po 5 soldov) v tobakarnicah nasproti Pošte, blizu „Chiozza“ in „al Ponte della Fabbra“.

Leto 1866.

Pri sv. Ivanu v Vrdéli, 18 marca.

Štev. 6.

Štev. 7 našega lista pride 1 dan aprila.

Tiste gospode, ki so se naročili za prvo četrt leta, lepo prosimo, da bi brž ko mogoče se naročili še za naprej. Tiste gospode naročnike pa, ki niso še nič plačali, prijazno prosimo, naj naročnino skoraj pošljejo uredništvu.

AVSTRIJA

Ko je bil še ministerski prvodsednik (prešide, president,) vitez Šmerling, takrat nismo mogli dalje, bilo je geslo (namen) staremu ministru: Ni lahko čakamo, če tudi je vsakdo, kdor le kaj pozna avstrijske zadeve, dobro videl, kako nevarno je bilo to za Avstrijo, ker s tem geslom se je oviral (zaviral) ves napredek v vseh rečeh, ljudstvo je božalo, nezadovoljnost se je širila, denarnice (kase) so se praznile.

Staro ministerstvo je imelo svoj program, kateri pa ni moglo izpeljati, ker narodje niso bili ž njim zadovoljni.

Zato je to ministerstvo, ker ni moglo nič storiti, padlo. Vse drugače dela sedanje ministerstvo. Hodi po naravni (natorni) poti, ker hoče željam in pravicam vseh narodov v Avstrii pravično biti.

Zato je precej pri nastopu sklicalo deželne zborove in unkraj Litave, da pozve natanjko, kaj narodije želé. Deželni zbori so večidel svoje naloge dovršili, le praški (češki), levovski (gališki) ogerski, in hrvaški deželni zbor je še zbran.

Veliko dobrega nam obetajo sklepe teh zborov. V praškem zbornu se je sklenila enakopravnost na ondašnjem vseučilišču (univerziteti) zastran obeh deželnih jezikov po predlogu slavnega poslanca Riégerja. Ta sklep pa je Slovanov neprestane sovražnike tako razkačil, da ves strup sikajo na Čehé in druge Slovane, kakor da bi se bila zgodila Nemcem Bog vé kaka krivica. Dunajski centralistični časopisi se tako védejo, (obnašajo) kakor da bi um bili izgubili, in ker se je primerilo, da je vstal hrup zoper Jude po nekterih krajih blizu Prage, ker se je zvedelo, da so nekteri Judije iz pribramskih rudnikov (jam) ukradeno srebro kupovali in tako državi več milijonov pojéli, vse to pripisujejo zdaj sovražni nemški časopisi Čehom, če tudi so to reč prav Čehi odkrili in denarstvenem (finančnem) ministru oznanili.

Ti časopisi so tudi, ko je vse na to kazalo, da bode dualizem, brž potegnili krinko (maškaro, larfo) z obraza, ker so videli, da *centralizacija**) ni več mogoča, pa so začeli govoriti za dualizem, češ, da bodo unkraj Litave Madjari (Ogri) gospodije, takraj Litave pa mi Nemci, in da bo tako mogoče Slovane na obeh sraneh zatirati; že so izdali tudi svoj program; ali slabo so zadeli. Na adresu, ktero je podal ogerski deželni zbor presv. cesarju, odgovoril je naš vladar tako jasno in tako pravično, da jim je moral ves up po vodi splavati. Rekel je presv. naš cesar, da mu je trdna volja, da hoče vsem narodom pravičen biti, da neče, da bi en narod drugemu ukazaval. Take besede so osupnili ogerski deželni zbor in prestrašile centraliste, Slovanom pa nov up dale, da se spolnijo tudi njihove želje in jim podelé tiste pravice, ki jim gredò pred svetom in Bogom.

Hrvaški zbor je uže zbral može, ki se imajo z Madjari dogovoriti zastran vzajemnih zadev, ki jih vežejo po starih zakonih (postavah) med sabo. Združenje z Dalmacijo in pa odprava vojaške meje (granice) se ni dovolila, kar iz srca obžalujemo.

Prepir med Avstrijo in Prusijo zastran Slezvig-Holštanja, o katerem so časopisi uže prerokovali, da izbudé vojno (vojsko) vendar ni tako zrastel, in gotovo se Prusija dva krat in trikrat premisli, predno prime meč v roke.

Tržaško-méstne in okolične zadéve.

* Iz Trsta. V.-(Néka j o vikanju in šolskih zadévah.) Gredé undan od takaj proti sv. Ivanu, vidim malo deklhico (učenko), ki je sedéla na pragu néke hiše (pred ktero sta dva mladenča, Slovenca v dolgih hlačah, italjanski prepévata!) Kér sem ji bil že dobro poznan, me prav lepò in s prijaznim sméhom pogléda in pa popraša: „Kam greste, gospod?“ „Kam gréjo, se reče“, zagodrnja mati odzad nanjo; „tu nej krjanca.“ „Pustite pač hčerko, naj le reče gréste, kér takò je prav rečeno“, ji nékaj ojstro ódговорim. „Ja, toku?“ zavrne, imaje to za kaj čudnega. Takò podirajo stariši, kar učeniki in učenice popravljajo tudi v tej zadévi! —

Opomniti moram še ob tej priliki, da po mojem prepričanju učenici pri sv. Ivanu v Vrdéli in v Rojanu

*) Centralizacija se imenuje taka državna vlada, ki nič ne gleda za vsak narod posebe, ampak vse v en koš vrže in tedaj samo enemu streže, vsem drugim pa krivico dela.

se zelo in na vso moč trudite in prizadévate ne samo za primérno podučevanje deklet v navadnih šolskih rečéh, ampak tudi kar se tiče njihovega obnašanja zunaj šole; kër na obéh krajih sem večkrat zapazil, da se deklice prav spodobno tudi zunaj šole ponašajo. Lepò je to! Le takò naprej! Pa naj vendar stariši domà gledajo, da se tudi v tem ne kaj podira, temòč da se njihove hčeri skrbno varujejo vsega tega, kar je nespodobno v čem si bodi.

* V zadnej seji tržaškega mesta se je začelo obravnanje o zadevah vžitninskega davka (daca). V komisijo (komišjon) za to sta izoljena tudi okolična poslanca gg. Nabrgoj in Daneu.

* Tržaška Čitavnica bo imela 18. marca besedo s tombolo in 15. aprila besedo s plesom. Začetek je ob osmih zvečer.

* Deželna sodnija v Trstu je Andreja Suliča za voljo umorstva 8. t. m. k smrti obsodila.

* Tonello napravlja zdaj parobrod („vapor,“) za Dravo.

Iz tržaške okolice. — Napisi slovenskih šol tukajšnje okolice so največi dél *italjanski*. Zakaj bi se ne to pre naredilo, kakor se spodobi? Naj bodo tédaj nadpisi *slovenski*, ravno kakor so šole.

(Še nékaj o spominopisu). V. — Pod zadnjim številom našega lista smo govorili o molbi zastran rešitve od soldaške službe za Trst in njegovo okolico, rekoč, da se bo poslala cesarju na Dunaj po navlašnjem povereništvu (komisiji), ki je odšlo v pretekli ponedelek, in je bilo večtrtek pri cesarju. Ta molba je, kakor smo se prepričali, prav lepo in spodobno napravljena, in se pa naslanja v poglavitnem na te-le reči:

Prvič: Tržaško mesto sé svojo okoliko vred, ki je bilo slobodno (svobodno „frej,“), in tédaj ni komur podložno bilo, poprej ko se je bilo podvrglo Avstriji léta 1382 po kristusovem rojstvu, se je bilo ob tej priložnosti obvezalo („obligiralo,“) sé svojo stražo varovati le tadašnja dva gradiča Mokò in Monkolan, in njegovim prebivavcem ni šla nobena druga dolžnost, kar se tiče soldaške službe.

Drugič: Ta rešitev je bila potrjena po vsih avstrijskih vladarjih do leta 1854, tédaj več ko 472 lét. Léta 1854 so bili pa po cesarskem povelju podvrženi zapisanju v vojaštvo tudi prebivavci tržaškega mésta in njegove okolice, kakor v drugih deželah.

Tretjič: Na 20. oktobra 1860 je prišlo cesarsko povelje (diplom), po ktérem imajo véljati poprejšnje ali stare pravice, tédaj tudi tiste, ki zadévajo oprosteno od vojaške službe v Trstu in v njegovi okolici.

To se je potrdilo tudi po poslédnjem cesarskem povelju 20 septembra 1865.

Četrtrič: Korist, ki bi vtegnila izvirati iz te rešitve, je velika in važna za trgovina v Trstu, kër ravno zarad (zavolj) te rešitvi prihajajo tuji trgovci sé svojimi dobičkonosnimi glavicami („kapitali,“) v Trst, in pripomagajo potem k podpiranju trgovine. Sicer bi se pa tudi tukajšnja mladina bolj pečala s trgovino, in s trgovskim mornarstvom. Posebno to je pa tudi spodbujalo avstrijske vladarje, da so potrjevali oménjeno oprosteno.

Petič: Léta 1850 je bilo tukajšnji mestni gospo-

ski naloženo, skrbeti za svojo méstno stražo, (bataljon, kakor v résnici škربي, takò da tista državi nobenih stroškov ne prizadéva, pa vendar je popolnoma pripravna in pa tudi zmožna ali sposobna („kapaci?„) se za célo državo vojskovati, če je treba. To mora gotovo biti tisti ravno takò, kakor méstu in njegovi okolici zelo koristno. — To molbo je cesar néki prijazno prejel, in pa obljubil, da jo bo pretehtal še za zdaj.

Kaj je drugod važnega?

* Presvitli cesar je poklical vse maršale (više generale) in druge vojaške poveljnike v posvetovanje na Dunaj. Kaj se ima tu skleniti, to je še skrito in le to je gotovo, da mora kaj posebno važnega biti.

* Stare štempeljske marke veljajo še do konca meseca aprila.

* Ljubljanski némški list „Triglav“ bo néki v kratkem — néhal izhajati.

* Hudodelce, ki so undan poštni voz na cesti med Reko in šent Petrom oropali, zasačile so gosposke. Pravijo da so Čiči.

* Na unški cesti pri Postojni so našli one dni lončarja, ki je imel odrezan nos, jezik, levo roko in ного in desno uho. Vsi ti udje (glidi) so ležali okoli njega, on je pa čepel blizo svojega voza. Ko ga vprašajo, kdo mu je to naredil, dal jim je znamje, da sam. Zvedelo se je, da je bil norčav (nor) in da je dan poprej v tergu pravil, da mu neka bela prikazen veleva naj se tako poškodeje.

* V Vipavski dolini blizo št. Vida je nečloveški sin mater svojo grozovito umoril. Človek se ves trese, kadar kaj tacega sliši. Naj se morivcu pa zgodi, kar po vsej pravici zasluži.

* V Parizu se je pričel diplomatičen zbor vseh velikih evropskih držav zastran volitve kneza in drugih zadev podunavskih knježevin (Moldavije in Valahije). Mogoče pa je tudi, da francozka vlada zbranim poslancem še kako drugo vprašanje zastavi, ker cesar Napoleon zelo želi, da bi se vse evropske zadeve v takem zboru pretresle in uravnale.

* (Iz Rovinja v Istri.) — Ondi (po Tržaškem) in v Goriškem v narodnem namenu srčno napredujete, ali tukaj je žalibog! vse drugače. Koreninice našega naroda so še žive, ali ne upajo se iz zemlje prikazati; bojijo se, da jih zverina ne požre in zavoljo tega raji pod zemljo čepijo. Hrvatje (Ilirci) so tukaj zaostali, kër ni jim dano se izobraziti. Potreba jim je učilnic, veliko učilnic (šol), pa ne le v mestih, temuč v vseh srenjah (komunih). (Le srčno na noge, pa se vse na boljše obrne. Ured.)

ZMES

Pogovor med gospodom Slavoljubom in kmetom Matevžem v néki gostivnici blizo Trsta.

(Nadalje.) — V.

Slavoljub. Vi ste djal, da na mésto „prišel je“ bi se moralo reči „pršu je“.

Matevž, Tu je de! Zakaj bi ne pej djau? Sej tu je juštu.

Sl. Počasi, *Matevž*! Vi ste pa djau, da italjske ali po vašem laške besede: „Il fratello viene,“ se reče v slovenskem: „brat pride“.

M. A juštu toku je!

Sl. Če je pa po vašem prav rečeno? „*pršu*“ ne pa „*prišel*“, zakaj ne rečete raji: „brat *prde*“.

M. Jest san vre poprej djau, de tu ne gré, *mašima*, ke je tu tudi skorej kej ognjúsnega.

Sl. Vi kmetje ste pač včasí čudni ljudjé. Če se kaj trdi, se mora tudi dokazati, zakaj da se trdi. Tega pa niste navajeni. — V besedi, o kateri tukaj govorimo, in zastran ktére si mi dva že toliko glavo razbijeva, izgovarjate enkrat *pr*, drugi krat pa *pri*; Zakaj bi ne rajši vsakokrat izgovarjal *pri*? Tedaj če po vašem kakor po mojem, je prav rečeno *pri*, zakaj ne bi pač bilo tudi prav rečeno *prišel*?

M. A pr moj véri, de jimaste diboto r' žón, zdej so se mi odprle oči. Muj Buh! Kaj je naš jezik tle! — Pej še nékej vas bom pr tem poprašau. Kaj je tu, de se ne vander piše *prišu* namésto *prišel*? Kaj imajo opraviti v ti besedi *puštati* e nu *l*, ke se ne sliš'jo?

Sl. To vam hočem tudi povedati. Kar se tiče črke (ne „*puštata*“ kakor vi pravite) *e*, ona se po pravem izgovarja, čeravno tukaj *pri* vas ne. Črka *l* pa se zato piše, kér tudi ona se izgovarja, pa le kadar se beséda *prišel* v govoru spreménja in sicer pred *a*, *e*, *i*, *o*, *u*; takò, postavim, se reče *on je prišel*, *ona je prišla*, *oni so pristli* i. t. d. Kér se tédaj v takih spremémbah črka *l* daje slišati, zato naši učeni možjé pišejo tudi raji *prišel* namésto *prišu*. Sicer pa Hrvatje in še drugi Slavjani pišejo in izgovarjejo *prišo*.

M. A toku? Pr moj véri de oni jimajo pron. Pej *prišo*, *prišu* nu *prišu* je diboto vse glih. Če se jima pisat puštati *l*, nej se ga pej piše tabat, kadar ga je tréba, čem reč tabat, kadar se ga jima slišat, ma drugači ne po moji pameti ali naumnosti, kokar česte. Toku *pensam* jest, pej nej pensajo druží, kar čéjo.

Sl. Morda sčasom se bo tudi to spreobrnilo, zlasti kér naši učenjaki mislijo néki napraviti en sam pismen ali književen jézik za vse Slavjane ali saj na jugu za nas in za Srbo Ilirce (Hrvate, Srbe, Dalmatince, Istrijane), kar tudi vsak pameten Slavjan želi.

M. Pej še tu! san čeu tudi jest uòndan nekej tač' ga. Koku bo nejóti tu?

Sl. O tej reči bova drugi krat kaj bolj obširnega govorila. Tukaj hočem črhiti za zdaj še o néki drugi zastran pisanja v slovenskem. — Sem slišal te dni, da nektéri, in med njimi clo učeni ljudjé (Slovinci, se vé) niso nikakor zadovoljni, da v nékih besédah pred črko *r* se izpušča *e*, postavim, v besedah *trta*, *Trst*, *vrt*, *smrt*, *grdoba* i. t. d. (po nékdanjem, in pa po nékih pisavóih tudi še zdaj *terta*, *Terst*, *vert*, *smert*, *gerdoba*). Al ste morda tudi vi kaj slišal?

M. A čeu san čeu tudi jest kéj tač' ga, magari toku ne, jenu de marsčidu za tistu *njergà*; ma so pej naumni. Kaj če reč, de bi se pisalo *terta*, *Terst* jenu toku naprej, če se ne p' stičet puštati *e* pred puštatom *r*? Prou st' rijo, de ga vržejo uòn Kaj bo nejóti tam delau prez potrebe?

Sl. Tedaj še clo tudi vi kakor prost kmét spoznate, da je to izpuščanje pravo in dobro? Mi je všeč! Pa saj to ni nič novega. Drugi Slavjani, postavim, Srbi, pišejo že zdavno takò; zakaj bi néki tudi mi ne?

M. Nej le žlobodrajo ti l' djé, krko čéjo; p' stite jih stat! Kar je bulše je bulše. Zakaj ne bi pej tudi p' stili proč v nécih drújih besédah puštati *l*, ki se ne sliši ne po mojem ne po vašem; *per ežemp'jo*, kokar san uòndan brau, v besédah *solnce*, *vmolkiniti*, *volk*, *volna* jenu še v več drújih?

Sl. Jez nisem tako visoko učen, da bi van mogel to razjasniti. Tudi to se bo morda po malem spreménilo, zlasti kér dela tudi zmoto tujcem, ki se učijo našega slovenskega jezika, in če naši učenjaki rés mislijo posnemati Hrvate, in Srbe, ki izgovarjejo in tudi pišejo *sunc*, *ruk*, *vuna* i. t. d. Ako bi šlo po mojem, jez bi zdaj pisal v slovenskem rajši *sónce*, *vólk vóna* i. t. d. Pa morda se bo kdo oglasil v „Ilirskem Primorjanu“ zastran tega, podajaje nam kako razbistrenje.

M. Muj Buh! Krku smo midva vre včep gavorili od tega lüb'ga jezika, jenu mende še bi jimeli marsči kej za gavorit. — A ja, sej rano mi je nazaj kej palo v glavo; lejte na! V anem diškórši ste mi anbot rekli, de naša kranska *špraha*... ne... ne... koku se vendar človek rad zmuoti!... ne zamér' te mi, san teu reč, de naš slovenski jezik se je *fardirbau* skuzi Nemce. Na kašno *maniero* se je tu zgodilo? Či jimamo mi té nemščih besed? jenu kedaj smo mi z Nemc' mi jimeli kej ópravit?

Sl. Niste imeli opraviti ne; pa vendar je takò, kakor sem vam bil že takrat djau. Slovenski jezik je bil v nékdanjih časih zelo zapuščen ali zanemarjen, čeravno je bil zmirej lep, gladek in pa bogat (namreč ima veliko veliko besed). V avstrijskih šolah se je bil takrat rabil le nemški jezik (sicer pa vendar ne tudi tam, kjer so le Italjani ali Lahí). Med slovenskim ljudstvom se je pa vedno govorilo le — slovenski, kér se ni znalo družega. Tisti, ki so hodili v šolo, in so pa postali uradniki (vladni služabniki), zdravniki („*médhji*“), pravdniki (advokati, dohtarji), duhovniki i. t. d. med takim ljudstvom, ali niso umeli slovenski jezik prav nič ali pa le slabo, če so bili rojeni Slovenci; kér v šolah so bili največidel pozabili svoj lastni meterni jézik. Uni, to je, Nemci, so se ga bili le malo naučili, le toliko namreč, da so se nekaj razuméli sè slovenskim ljudstvom, tisti pa, namreč rojeni Slovenci, so umeli bolj nemški, kakor slovenski. Takò so bili prisiljeni eni in drugi govoriti z ljudstvom, kakor jim je bilo mogoče — so tedaj lomili slovenščino ali kvasili, govore na pol ali še več, nemški, in manj slovenski. Ljudstvo pa, ki v tem, kakor je navada, nič ne razločeva, jih je rado posnemalo, in takò se je počasi napravil pokvarjen, pokaženalí spačen slovenski jezik, kakor ga še marsikje nahajémo; takò postavim, se slišijo nemške beséde: *špraha*, (namesto „jezik“) *fardirbat* (pokvariti, kaziti), *virbat* (dedovati), *ahitati* (gledati na —), *spica* (ost, pik), *šuštar* (čevljar), *žnidar* (šivar), *fardamat* (prekleti, obsoditi), *frej* (sloboden ali svoboden), *grob* (sirov), *šac* (zaklad), *šacat* (céniti), *firtak* (prednik), *žajja* (mjilo, ali mijlo), *fajja* (lula), *flisen* (prizadeven), *žihér* (gotovo), *zamirkat* (opaziti),

ribat (strgati), *scagat* (obupati), *muja* (trud), in še veliko drugih, ki jih vi tukaj imate za slovenske.

M. Donka toku je? zdej ja ke vas zastop'm. Mi mislimo pej, de prou gavorimo. Čo! čo! Toku vendar je tüdi pr nas nemšćih besćd.

Sl. V sadanjih ćasih se je sicer nćkaj na bolje obrnilo. Pa dozďaj skorej le duhovniki lepò in ćisto slovenski govorć.

M. O ja! ja! Tüdi meni se zďi. Oh! de bi vi ved' li, kašnih slovenskih pridgarju de jimamo zdej tć v Trsti! Hod' te jih le pošľušat. Jest jih rad pošľušam, rano kokar tüdi moji patrioti. Pr svet' mi Jakopi so zďaj dva prava pridgarja, pr svet' mi Žüsti, pr svet' m Antoni star' mi, jenu pr svet' m Antoni nov' mi se tüdi prou kej lep' ga nu dobr' ga ćuje. Toku tećejo nektierim besede z ujst, de je veselje jih ćet. Pej tüdi dosti l' d' jih sabot pošľuša.

Sl. Tudi jez sem jih že večkrat poslušal. Rćs je, prav lepò in izvrstno in pa o važnih reććh govorć. Jez ne bi nikdar vćrjel, da bom v Trstu in v njegovi okolici kaj tacega našel. — Takò in le tako se bo gotovo slovenski jćzik sopet oćistil in ogladil, namreć ravno po tisti poti, po ktćri se je bil nćkdaj pokazil in popaćil. Da bi si pa saj vendar tudi uradniki, pravdniki in drugi rćсно prizadćvali, takò delati, kakor duhovniki. Ali žalibog! ni še dozďaj tega — pri njih grć marsikje še le po starem!

Za danes naj bo pa zadosti. Moram iti. Z Bogom!

M. Z Bugam! z Bugam! Jest tüdi pojdem. Mi je b' lu prou všćć, de smo kej na dolgu diškurirali. San vas teu še nekej *poprašat*, pej nej ostane za drüjibot.

(Pisarija v državnih uradih). V. — V naših državnih uradih, („oficijih, kancelijah,“) se je od nćkdaj preveć pisarilo. Zato je tudi marsikdò, ki je imel pri njih haj opraviti, dolgo čakati moral, proprej ko je kak odgovor dobil. Ta pisarija pa ne dela samo veliko zamude v uradnih opravilih, ampak prizadćva tudi preveć stroškov, in nam potem povišuje davke; kćr potrebuje mnogo uradnikov, za ktere se tisti plaćujejo, ravno kakor še za marsiktere druge reći v državi.

Po tem pa, kar slišimo, je od nćkaj ćasa vendar nćki resen namćen naše vlade to zlo odvrćati, kolikor je le mogoće po primćrnih ukazih. Z veseljem smo zvédeli pred kratkim, da se zlasti gospod finanćni ministar na vso moć trudi za zmanjšanje pisarije pri podložnih mu uradih, in pa za zljajšanje uradnih opravil, da se bolj na prosto in tedaj bolj na hitro rešijo ali zverševajo. Takò le bo gotovo počasi mogoće, da se nam državljanom tudi težina davkov zljajša. Saj je bilo pać dozďaj povsod že toliko vika in krika zastran tega. Slišali smo sicer, da tudi sedanjí finanćni voditelj („direktor,“) tukaj v Trstu, od nćkdaj neutrudljiv dćlavec in pa *po postavi* ojster poglavar, se nćki v tej rćs tćhtni reći zelo prizadćva, napravljaje kar mu se le zďi naj bolj potrebno in pa mogoće, da se po njegovih podložnikih prav podvizajo uradne dela, in da se pa po tem odvrćajo tudi kake si bodi tožbe, ki so se

od nćkdaj dajale slišati od marsikterih strani zavolj odlašanja in zamude uradnih opravil.

Takò je prav! naj bo le pohvaljeno, kar je pohale vředno.

(Kaj je Burja?). V. — Kaj je pać tista burja, ki nas po naših krajih večkrat v letu, zlasti pa po zimi, toliko suće in mući po cestah, ki nam pomnožuje mraz in pa celo sć svojo moćjo tudi obložene vozove zvrća, kadar silno razsaja in tuli, posebno na višjih krajih? „Kaj de je bürja? A hudić je, ki hodi iz svoje jame za nas martrat,“ bi djal morda marsikteri naših kmetov. Tudi pri starih Grkih in Rimljanih, ki so imeli kot pogani ali hajdje neizmerno število bogov, se je učilo ali pripovćdavalò, da vetrovi sploh imajo svojega boga in kralja, ki so mu pravili Eolus, in da jih tisti pod svojo oblastjo v gorskih jamah ali brlogih zaprte drži, izpušćaje jih pa po zemlji kadarkoli mu je povoljno. — „Će pej ne prhaja iz jam, od kod nejći?“ bi sopet kdo prašal. Odgovor: Vetar in tedaj tudi burjo nareja gorkota, kadar prihaja vkup ali v dotik z mrzloto po zraku ali hlipu („lüftu“ ali „ajerju“?), in prav za prav to, da zrak, kadar je razgret, se zgosti, in se razširja, izkaje si potrebnega in zadostnega prostorja. Tega pa išće in nahaja v mrzlem, in zategadel v bolj tankem zraku. To nam popolnoma dokazuje skušnja. Mislimo si, postavim, kadar je mraz, dve sobi (kambri), eno zraven druge. Vsaka naj bo prav dobro zaprta, in med njima naj bodo tudi vrata dobro zaprte. Ena naj se jako razgreje, druga pa naj ostane mrzla. Potem naj se naredi navlaš luknja na zgoruji strani vrat, ki so med obema sobama. Kaj bomo zďaj zapazili? — Zapazili bomo da, ako držimo dlan pred omenjeno luknjo v mrzli sobi, iz gorke sobe moćno piše v mrzlo sobo, in da v tisti preganja zrak, ki se potem umiće, in se pa tudi zmuza v gorke sobo, će se na dolnjem kraju vrat naredi druga luknja. To bo trpelo („deralo,“) tako dolgo, dokler ni zrak enak v eni in v drugi sobi, ne bolj gorek ne bolj mrzel, kakor je v drugi. Ravno to gibanje in pihanje zraka se pa nareja v velikem po naših in še po marsikterih drugih krajih, kadar na eni strani je zrak mrzel, na drugi nasprotni pa gorek. Tisto gibanje in pihanje je ravno to, kar mi pravimo vćtar, in će je prav moćen, burja. — Kje so vam tedaj, ljudje božji! po tem razbistrenju, one jame, ki pošľjajo burjo po zemlji?

X. „Oggi no si riceve qua danaro no!“ je djal uradnik tukajšnje hranilnice teh dni tuji Slovenki, ki je bila prinesla nekaj denarjev, da jih daje hraniti. Žena pa ni tega razumćla in je ćakala da pride na vrsto, ker je bilo takrat tam već ljudi, in med timi sim bil tudi jez. „Se vi digo che oggi non si riceve danaro“, ji reće še enkrat ta uradnik. Žena ni še razumćla, in je naprej ćakala, kakor dozďaj; se ne gane. „Al ne véste, kaj da vam je rekel?“ jo poprašam. „Ne vćm ne“ mi odgovori. „Djal vam je, da danes se ne prejemljejo denarji.“ „Al ne? kdaj pa?“ „Jutre že“, ji zavrnem. Po tem le je šla. Pa koliko ćasa bi bila ćakala, ako ne bi bil jez tam, in ji razodel, kaj da so ji rekli. Al ni morda treba slovenskega jezika v Trstu?